
Ilkka Mellin
Todennäköisyyslaskenta

Liite 2: Verkot ja todennäköisyyslaskenta
Todennäköisyyslaskenta ja puudiagrammit

Todennäköisyyslaskenta ja puudiagrammit

>> Puutodennäköisyydet

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Puudiagrammien käyttö todennäköisyyslaskennassa

- Periaatteessa jokainen *alkeistodennäköisyyslaskennan* tehtävä voidaan ratkaista käyttämällä apuna ns. **puudiagrammeja**.
- Tällöin tehtävään liittyvä *satunnaisilmiö on ensin osattava kuvata puudiagrammilla*.
- Jos tehtävän satunnaisilmiötä osataan kuvata puudiagrammilla, tehtävän ratkaisemisessa tarvittavat **puutodennäköisyydet** saadaan määrätyksi käyttämällä kahta yksinkertaista laskusääntöä, **tulosääntöä** ja **yhteenlaskusääntöä**.

Puudiagrammin konstruointi 1/2

- Satunnaisilmiötä voidaan kuvata **puudiagrammilla**, jos ilmiö osataan esittää seuraavassa muodossa:
  - (i) Ilmiöllä on yksi **alkutila** ja yksi tai useampia **lopputiloja**.
  - (ii) Ilmiö koostuu *vaihtoehtoisista* **tapahtumajonoista**.
  - (iii) Tapahtumajonoissa edetään **vaiheittain** *tapahtumasta toiseen* lähtien ilmiön alkutilasta ja päätyen johonkin ilmiön lopputiloista.
  - (iv) Jokaisessa **vaiheessa** kohdataan yksi tai useampia **tapahtumavaihtoehtoja**, joista yksi *realisoituu* ja johtaa *uusin* tapahtumavaihtoehtoihin.

Puudiagrammin konstruointi 2/2

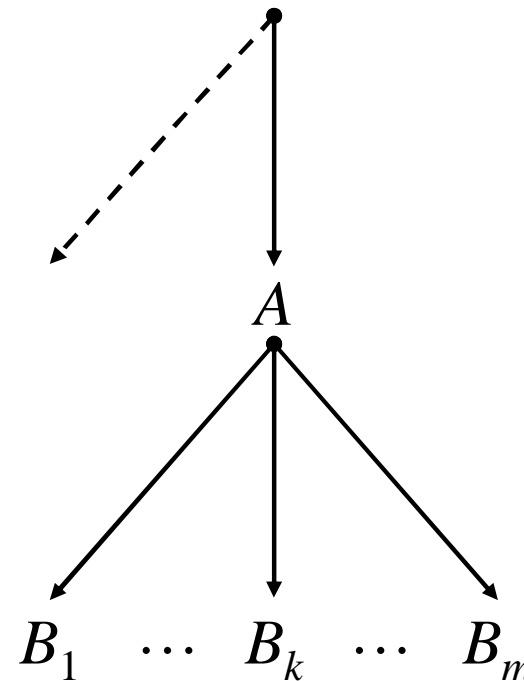

- Satunnaisilmiötä vastaavan **puudiagrammin konstruointi**:
    - (i) Asetetaan puun **juuri** vastaamaan ilmiön *alkutilaa*.
    - (ii) Asetetaan puun **loppupisteet** ("oksien kärjet") vastaamaan ilmiön *lopputiloja*.
    - (iii) Asetetaan puun **pisteet** ("oksien haarautumiskohdat") vastaamaan ilmiön *tapahtumia*.
    - (iv) Viedään puun jokaisesta pisteestä **särmä** ("oksa") kaikkiin sellaisiin pisteisiin, joita vastaavat *tapahtumavaihtoehdot* ovat ilmiön *siinä vaiheessa mahdollisia*.
    - (v) Liitetään jokaiseen pisteestä *lähtevään* särmään *siinä vaiheessa* mahdollisten **tapahtumavaihtoehtojen todennäköisyydet**.
-

Puudiagrammin konstruointi: Esimerkki 1/3

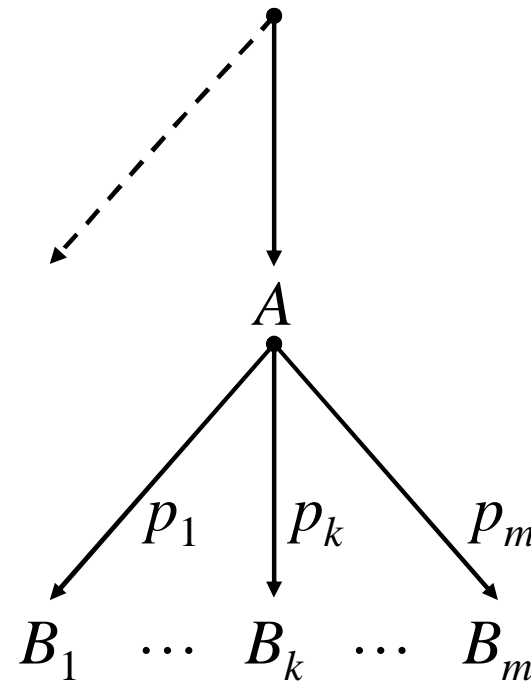

- Puudiagrammin konstruointia voidaan havainnollistaa viereisellä kaaviolla.
- Tarkastellaan satunnaisilmiötä *vaiheessa*, jossa tapahtuma A on sattunut.
- Olkoot A :n sattumisen jälkeen *mahdolliset tapahtumavaihtoehdot* B_i , $i = 1, 2, \dots, m$

Puudiagrammin konstruointi: Esimerkki 2/3

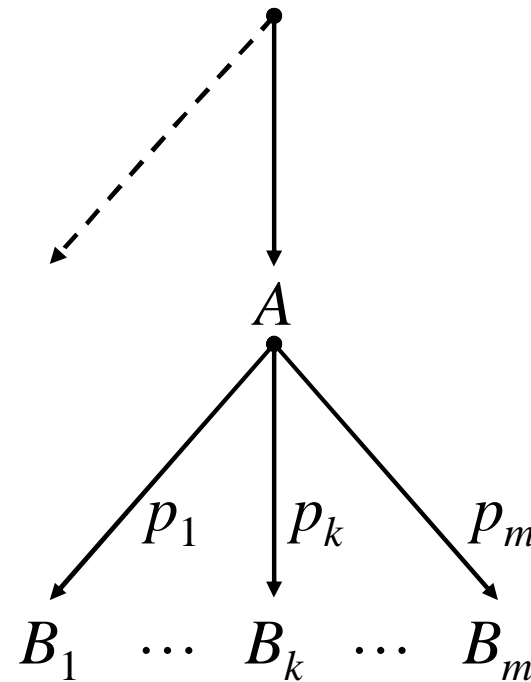
- Viedään pisteestä A *särmä* jokaiseen pisteistä B_i , $i = 1, 2, \dots, m$
- Liitetään jokaiseen särmään (A, B_i) , $i = 1, 2, \dots, m$ *ehdollinen todennäköisyys* $p_i = \Pr(B_i | \overset{\cdot}{A})$ jossa $\overset{\cdot}{A}$ on tapahtumajono, joka on tuonut pisteeseen A .

Puudiagrammin konstruointi: Esimerkki 3/3

- Koska A :n sattumisen jälkeen *ei ole muita mahdollisia tapahtumavaihtoehtoja* kuin B_i , $i = 1, 2, \dots, m$, pitää todennäköisyyksien p_i , $i = 1, 2, \dots, m$ toteuttaa ehto

$$\sum_{i=1}^m p_i = \sum_{i=1}^m \Pr(B_i | A) = 1$$

Puudiagrammin konstruointi: Kommentteja

- Puudiagrammi *piirretään* tavallisesti *joko* niin, että sen alkupiste on ylhäällä ja loppupisteet ovat alhaalla *tai* niin, että sen alkupiste on vasemmalla ja loppupisteet ovat oikealla.
- Useat puun pisteet voivat vastata *samaa* tapahtumaa.
- Mistä tahansa puun pisteestä *lähtevien särmien* todennäköisyyksien summa on 1.

Puutodennäköisyydet

- **Puutodennäköisyydellä** tarkoitetaan todennäköisyyttä päästä *puun alkupisteestä yhden tai useamman muun puun pisteen määräämään yhdistettyyn tapahtumaan*.
- *Pisteen todennäköisyys* saadaan määrämällä alkupisteestä ko. pisteeseen vievän *reitin todennäköisyys*.
- *Reitin todennäköisyys* saadaan soveltamalla reittiin kuuluvien särmien todennäköisyyksiin **tulosääntöä**.
- *Usean pisteen määräämän yhdistetyn tapahtuman todennäköisyys* saadaan soveltamalla ko. pisteisiin vievien reittien todennäköisyyksiin **yhteenlaskusääntöä**.

- *Reitin todennäköisyys* saadaan määrämällä reittiin kuuluvien särmien todennäköisyyksien *tulo*.
- Sääntöä kutsutaan **puutodennäköisyyksien tulosäännöksi**.
- Tulosäännön perustelu:
  - (1) Reitti on *tapahtumajono*, jonka muodostavat reitin pisteet.
  - (2) Reitin muodostava tapahtumajono sattuu, jos *jokainen jonon tapahtumista sattuu*.
  - (3) Todennäköisyyslaskennan *yleisen tulosäännön mukaan* reitin todennäköisyys saadaan määrämällä reittiin kuuluvien särmien todennäköisyyksien *tulo*.

- Olkoon

$$L, A_1, A_2, A_3, \dots, A_k$$

yksi niistä vaihtoehtoisista *tapahtumajonoista*, joista satunnaisilmiö muodostuu.

- Tällöin parit

$$(L, A_1), (A_1, A_2), (A_2, A_3), \dots, (A_{k-1}, A_k)$$

muodostavat satunnaisilmiön *alkutilasta L* satunnaisilmiön (*loppu-*) tilaan A_k vievän reitin särmät.

- Liitetään reitin

$$(L, A_1), (A_1, A_2), (A_2, A_3), \dots, (A_{k-1}, A_k)$$

särmiin *todennäköisyydet* seuraavalla tavalla:

$$(L, A_1) \rightarrow \Pr(A_1) = p_1$$

$$(A_1, A_2) \rightarrow \Pr(A_2 | A_1) = p_2$$

$$(A_2, A_3) \rightarrow \Pr(A_3 | A_1 \cap A_2) = p_3$$

...

$$(A_{k-1}, A_k) \rightarrow \Pr(A_k | A_1 \cap A_2 \cap A_3 \cap \dots \cap A_{k-1}) = p_k$$

- Reitin

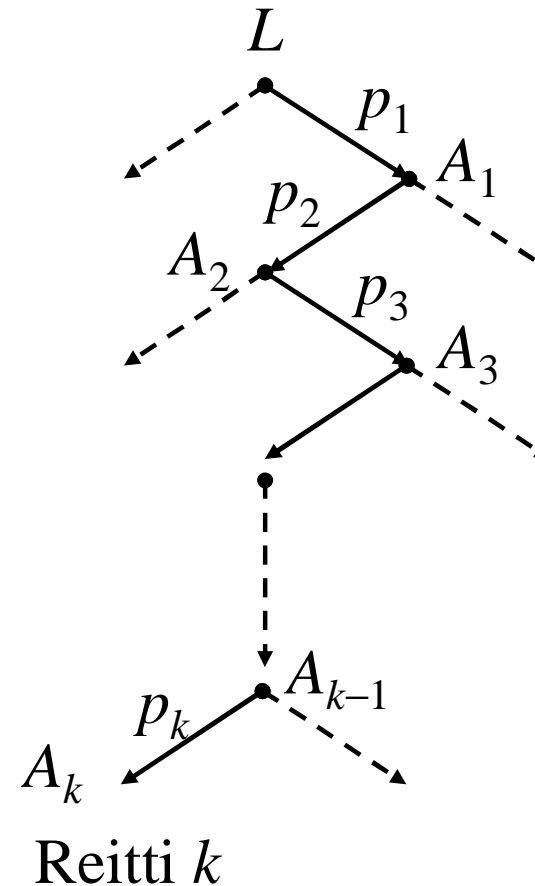
$$(L, A_1), (A_1, A_2), (A_2, A_3), \dots, (A_{k-1}, A_k)$$

todennäköisyys on **yleisen tulosäännön** nojalla:

$$\begin{aligned} & \Pr(A_1 \cap A_2 \cap A_3 \cap \dots \cap A_k) \\ &= \Pr(A_1) \times \Pr(A_2 | A_1) \times \Pr(A_3 | A_1 \cap A_2) \times \\ & \quad \dots \times \Pr(A_k | A_1 \cap A_2 \cap A_3 \cap \dots \cap A_{k-1}) \\ &= p_1 \times p_2 \times p_3 \times \dots \times p_k \end{aligned}$$

Puutodennäköisyydet: Tulosäännön havainnollistus

- *Puutodennäköisyyksien tulosääntöä* voidaan havainnollistaa viereisellä *puudiagrammilla*.
- Reitin k todennäköisyys on puutodennäköisyyksien tulosäännön mukaan
$$\Pr(\text{Reitti } k) = p_1 p_2 p_3 \cdots p_k$$

Puutodennäköisyydet: Yhteenlaskusääntö 1/2

- Jos useita (loppu-) tiloja yhdistetään yhdeksi tapahtumaksi, näin saadun *yhdistetyn tapahtuman* todennäköisyys saadaan määräämällä ko. tiloihin vievien reittien todennäköisyyksien *summa*.
- Sääntöä kutsutaan **puutodennäköisyyksien yhteenlaskusäännöksi**.
- Yhteenlaskusäännön perustelu:
  - (1) Puun eri pisteisiin vievät reitit ovat *toisensa poissulkevia*.
  - (2) *Toisensa poissulkevien tapahtumien yhteenlaskusäännön mukaan* useista (loppu-) pisteistä yhdistämällä saatavan tapahtuman todennäköisyys saadaan määräämällä ko. pisteisiin vievien reittien todennäköisyyksien *summa*.

Puutodennäköisyydet: Yhteenlaskusääntö 2/2

- Yhdistetään satunnaisilmiön (*loppu-*) tilat $B_1, B_2, \dots, B_k$ yhdeksi tapahtumaksi

$$C = B_1 \cup B_2 \cup \dots \cup B_k$$

- Olkoot tiloja $B_1, B_2, \dots, B_k$ vastaavat reitit

Reitti 1, Reitti 2, ..., Reitti k

- Koska puun eri pisteisiin vievät reitit ovat *toisensa poissulkevia*, tapahtuman C todennäköisyys on **toisensa poissulkevien tapahtumien yhteenlaskusäännön** nojalla:

$$\begin{aligned} \Pr(C) &= \Pr(\text{Reitti 1 tai Reitti 2 tai } \dots \text{ tai Reitti } k) \\ &= \Pr(\text{Reitti 1}) + \Pr(\text{Reitti 2}) + \dots + \Pr(\text{Reitti } k) \end{aligned}$$

Puutodennäköisyydet

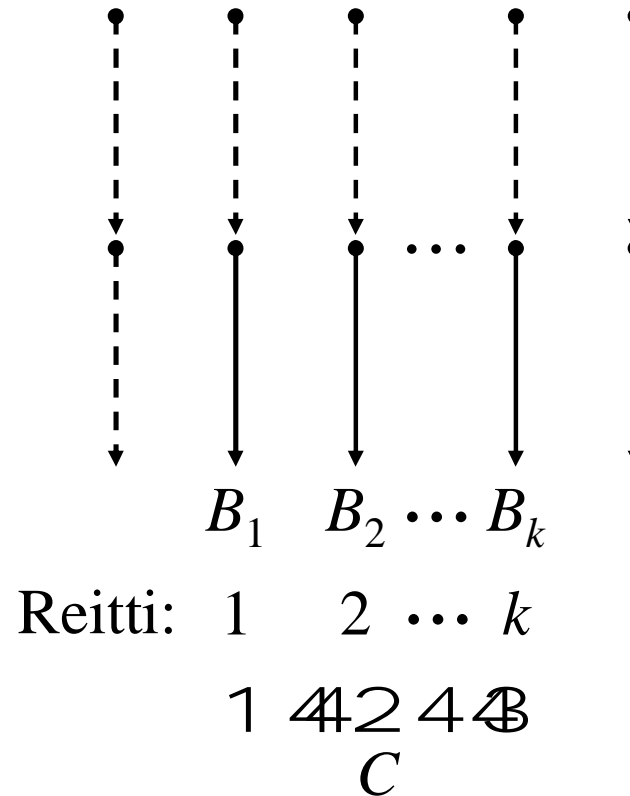
Puutodennäköisyydet:

Yhteenlaskusäännön havainnollistus

- *Puutodennäköisyyksien yhteenlaskusääntöä voidaan havainnollistaa viereisellä puu-diagrammilla:*

$$\begin{aligned} \Pr(C) = & \Pr(\text{Reitti 1}) \\ & + \Pr(\text{Reitti 2}) \\ & \dots \\ & + \Pr(\text{Reitti } k) \end{aligned}$$

Todennäköisyyslaskenta ja puudiagrammit

Puutodennäköisyydet

>> Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen puudiagrammilla

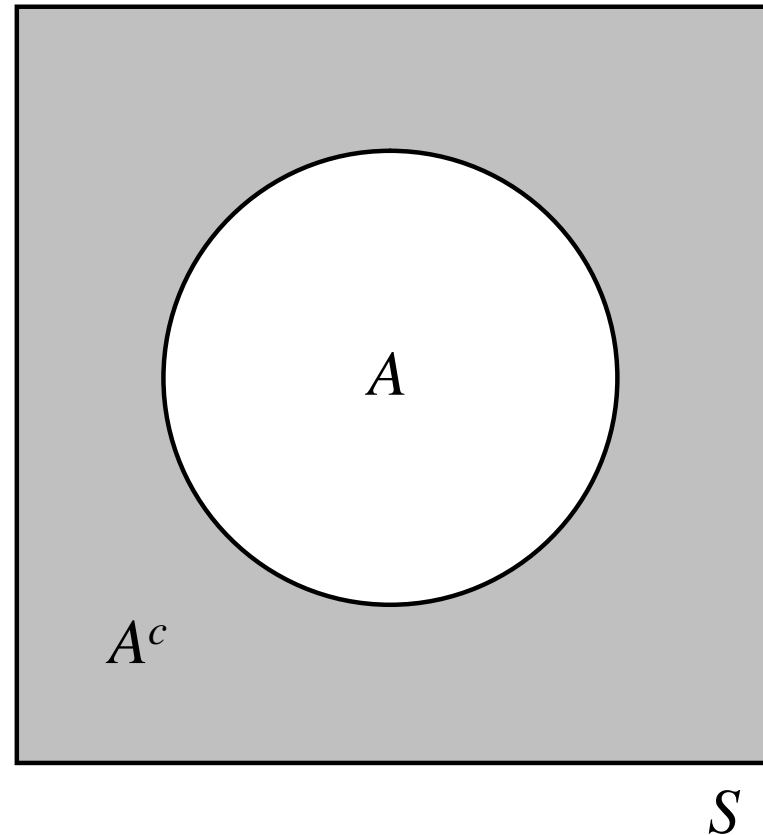

- Tarkastellaan seuraavien *todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistamista puudiagrammilla*:
  - (i) **Komplementtitapahtuman todennäköisyys.**
  - (ii) **Yleinen tulosääntö ja tulosääntö riippumattomille tapahtumille.**
  - (iii) **Yleinen yhteenlaskusääntö ja yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille.**
  - (iv) **Erotustapahtuman todennäköisyys.**
  - (v) **Kokonaistodennäköisyyden kaava.**
- Puun *juurta* eli *alkupistettä* on merkitty diagrammeissa kirjaimella L ($L \sim$ satunnaisilmiön *lähtötila*).

Todennäköisyytlaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Komplementtitapahtuman todennäköisyys 1/2

- Olkoon $A \subset S$ jokin otosavaruuden S tapahtuma.
- Olkoon tapahtuman A *komplementtitapahtuma*
 $A^c = \text{”}A \text{ ei satu”}$
- Tällöin
 $A \cup A^c = S$, $A \cap A^c = \emptyset$
 $\Pr(A) + \Pr(A^c) = \Pr(S) = 1$
- Sääntöä voidaan havainnollistaa viereisellä *Venn-diagrammilla*.

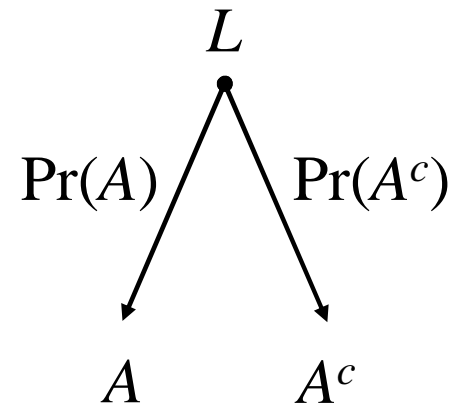

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Komplementtitapahtuman todennäköisyys 2/2

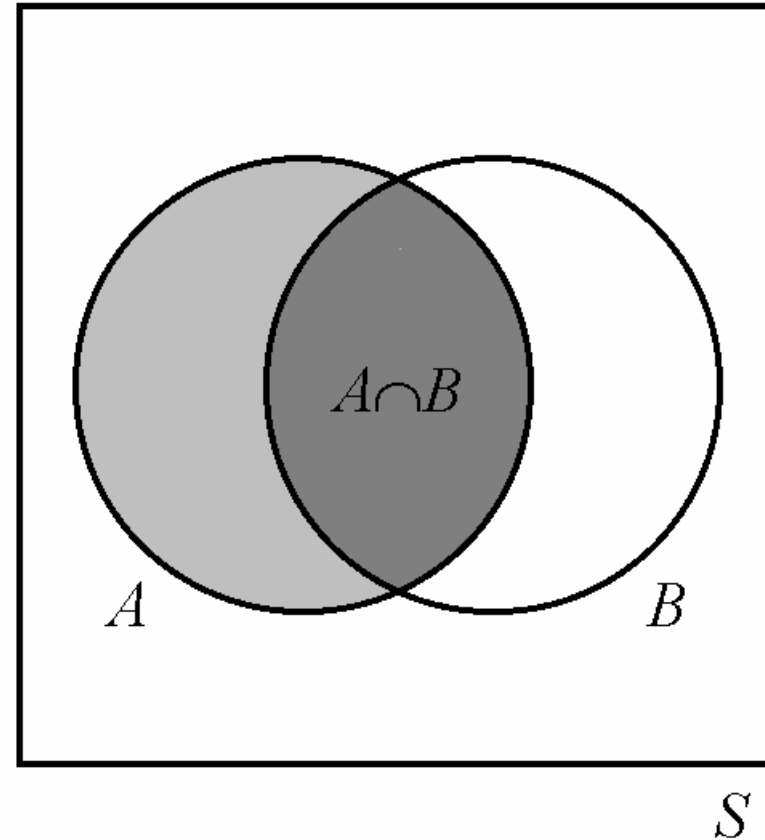
- Sääntöä voidaan havainnollistaa myös viereisellä *puudiagrammilla*.
- Yhdistetyn tapahtuman $A \cup A^c = S$ todennäköisyys on *puu-todennäköisyyksien yhteenlaskusäännön* nojalla
$$\Pr(S) = \Pr(A) + \Pr(A^c) = 1$$

Todennäköisyytlaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen tulosääntö 1/2

- Olkoot $A \subset S$ ja $B \subset S$ otosavaruuden S tapahtumia.
- *Yleisen tulosäännön* mukaan
$$\Pr(A \cap B) = \Pr(A)\Pr(B|A)$$
- Sääntöä voidaan havainnollistaa viereisellä *Venn-diagrammilla*.

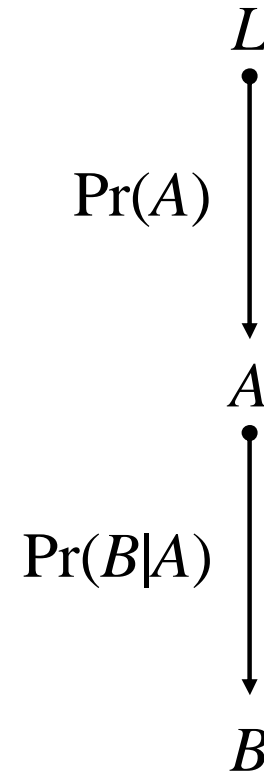

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen tulosääntö 2/2

- Sääntöä voidaan havainnollistaa myös viereisellä *puudiagrammilla*.
- Yhdistetyn tapahtuman $A \cap B =$ ” A ja B sattuu” todennäköisyys on *puu-todennäköisyyksien tulosäännön* nojalla
$$\Pr(A \cap B) = \Pr(A)\Pr(B|A)$$

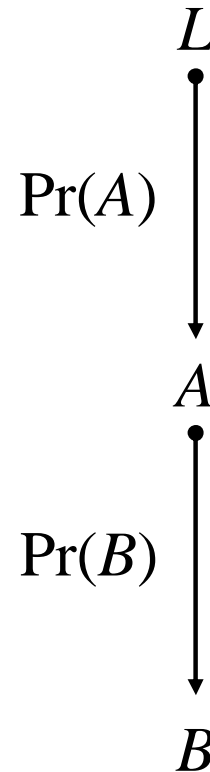

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Tulosääntö riippumattomille tapahtumille

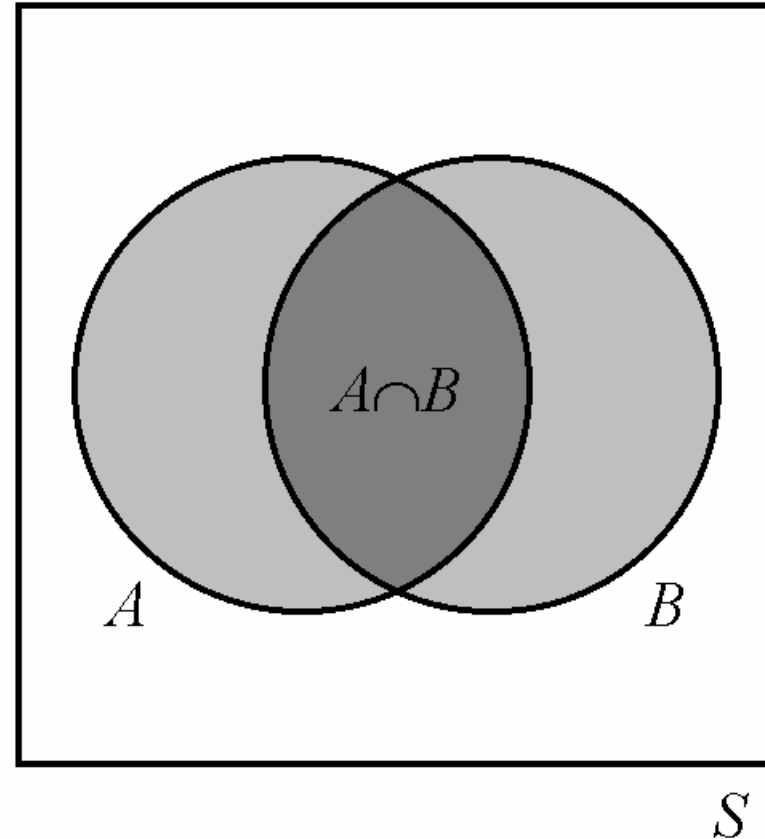
- Olkoot $A \subset S$ ja $B \subset S$ otosavaruuden S riippumattomia tapahtumia.
- Koska tällöin
$$\Pr(B|A) = \Pr(B)$$
yhdistetyn tapahtuman $A \cap B = \text{”}A \text{ ja } B \text{ sattuu”}$ todennäköisyys on *puutodennäköisyyksien tulosäännön* nojalla
$$\Pr(A \cap B) = \Pr(A)\Pr(B)$$

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 1/8

- Olkoot $A \subset S$ ja $B \subset S$ otosavaruuden S tapahtumia.
- *Yleisen yhteenlaskusäännön* mukaan
$$\Pr(A \cup B) = \Pr(A) + \Pr(B) - \Pr(A \cap B)$$
- Sääntöä voidaan havainnollistaa viereisellä *Venn-diagrammilla*.

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 2/8

- Yleisen yhteenlaskusäännön todistus voidaan perustaa siihen, että joukot

$$A \cap B$$

$$A \setminus B = A \cap B^c$$

$$B \setminus A = B \cap A^c$$

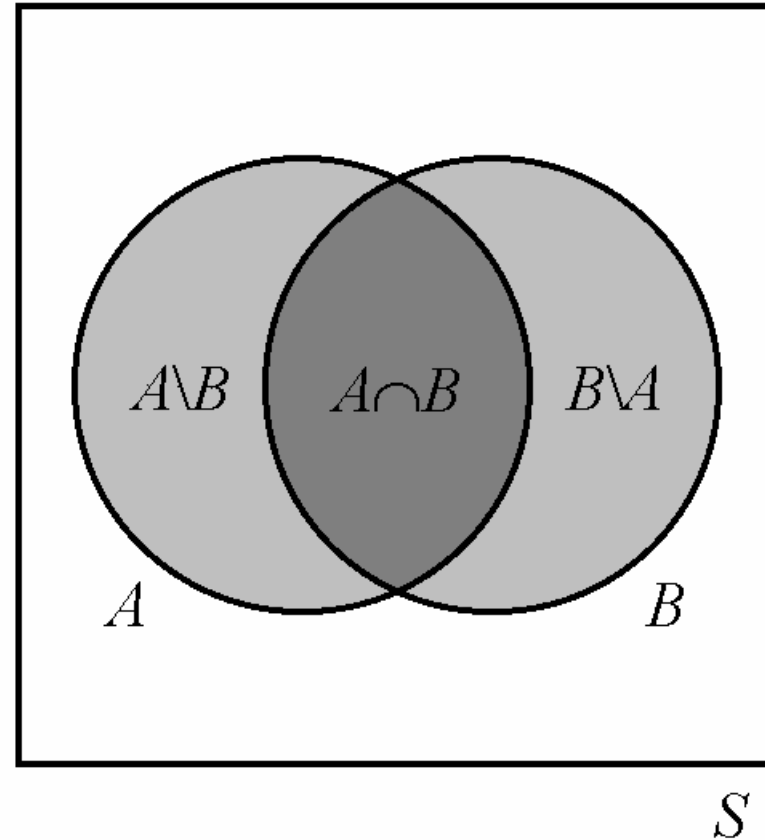
muodostavat joukon $A \cup B$ osituksen, sekä yhtälöihin

$$(A \setminus B) \cup (A \cap B) = A$$

$$(A \setminus B) \cap (A \cap B) = \emptyset$$

$$(B \setminus A) \cup (A \cap B) = B$$

$$(B \setminus A) \cap (A \cap B) = \emptyset$$

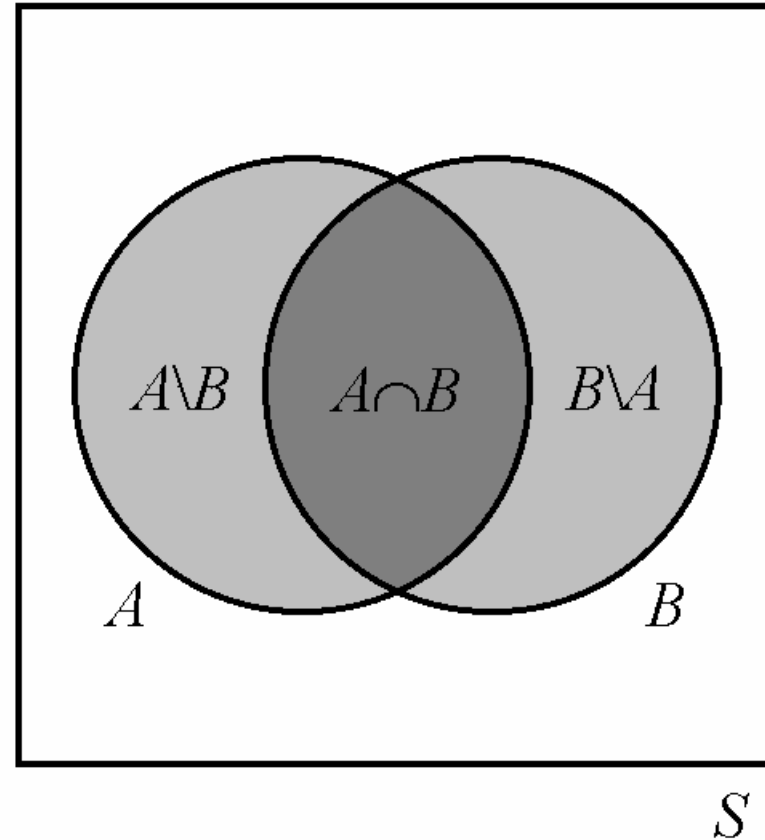
Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 3/8

- *Toisensa poissulkevien tapahtumien yhteenlaskusäännön nojalla*

$$\Pr(A) = \Pr(A \setminus B) + \Pr(A \cap B)$$

$$\Pr(B) = \Pr(B \setminus A) + \Pr(A \cap B)$$

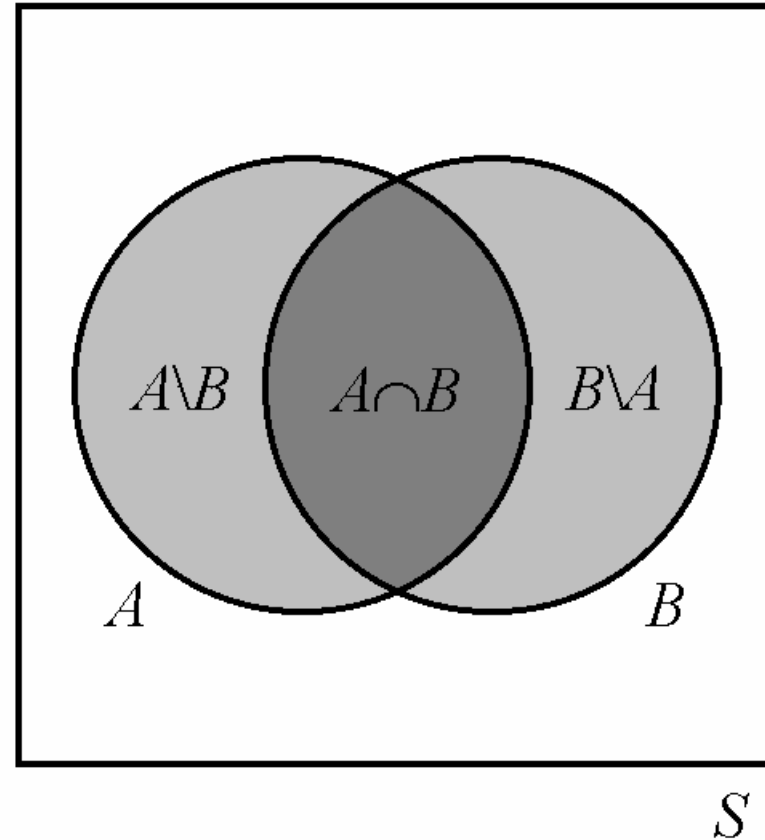

Todennäköisyytlaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 4/8

- Edellisen kalvon yhtälöiden ja *toisensa poissulkevien tapahtumien yhteenlaskusäännön* nojalla

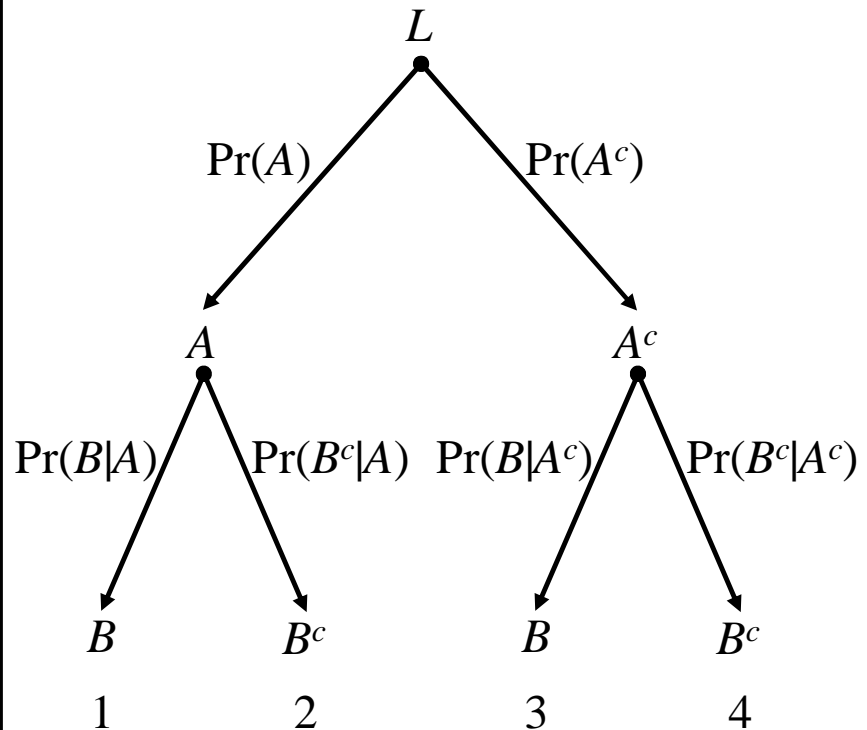
$$\begin{aligned} & \Pr(A \cup B) \\ &= \Pr(A \setminus B) + \Pr(B \setminus A) \\ & \quad + \Pr(A \cap B) \\ &= \Pr(A \setminus B) + \Pr(A \cap B) \\ & \quad + \Pr(B \setminus A) + \Pr(A \cap B) \\ & \quad - \Pr(A \cap B) \\ &= \Pr(A) + \Pr(B) - \Pr(A \cap B) \end{aligned}$$

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 5/8

- Yleistä yhteenlaskusääntöä voidaan havainnollistaa myös viereisellä *puu-diagrammilla*.
- Yhdistettyä tapahtumaa $A \cup B =$ ”*A tai B* sattuu” vastaa reitit 1, 2 ja 3 yhdistämällä saatava tapahtuma, koska niissä *A* sattuu *tai B* sattuu *tai molemmat* sattuvat.

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 6/8

- Reittien 1, 2 ja 3 todennäköisyyksiksi saadaan *puutodennäköisyyksien tulosääntöä* soveltamalla:

$$\Pr(\text{Reitti 1})$$

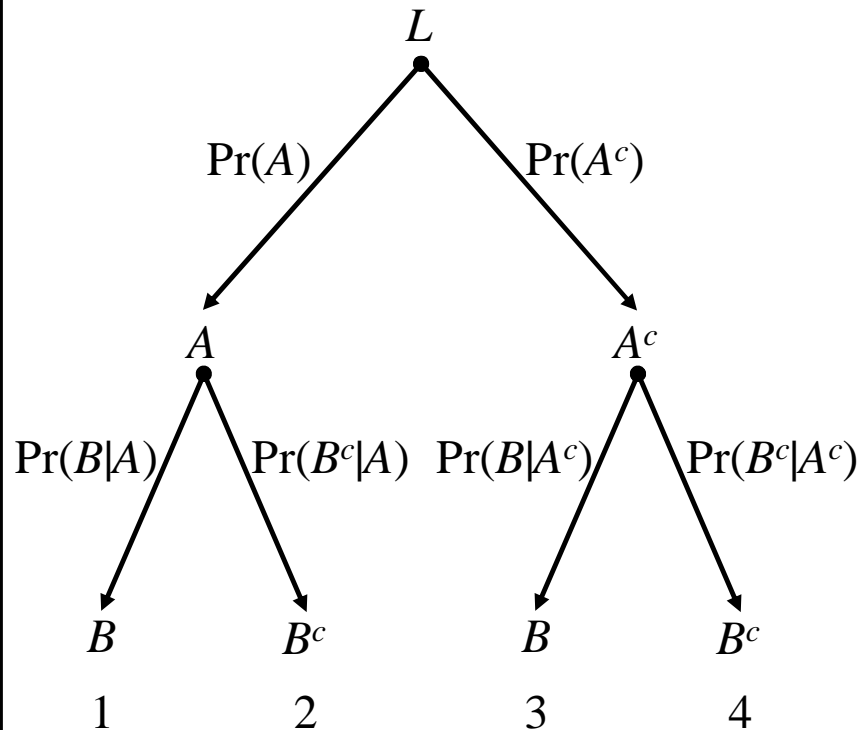
$$= \Pr(A)\Pr(B|A)$$

$$\Pr(\text{Reitti 2})$$

$$= \Pr(A)\Pr(B^c|A)$$

$$\Pr(\text{Reitti 3})$$

$$= \Pr(A^c)\Pr(B|A^c)$$

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

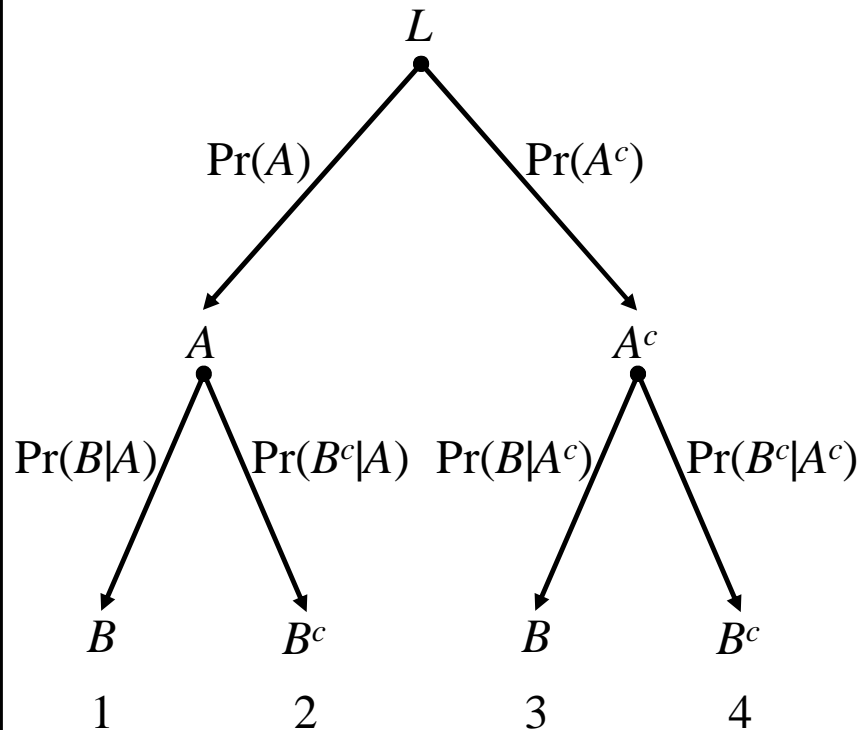
Yleinen yhteenlaskusääntö 7/8

- Soveltamalla puutodennäköisyyksien yhteenlaskusääntöä saadaan:

$$\Pr(A \cup B)$$

$$= \Pr(\text{Reitti 1 tai Reitti 2 tai Reitti 3})$$

$$= \Pr(A)\Pr(B|A) + \Pr(A)\Pr(B^c|A) + \Pr(A^c)\Pr(B|A^c)$$

Todennäköisyyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yleinen yhteenlaskusääntö 8/8

- *Ehdollisen todennäköisyyden* määritelmästä ja kalvon 3/8 kaavoista seuraa:

$$\Pr(A \cup B)$$

$$= \Pr(A)\Pr(B|A)$$

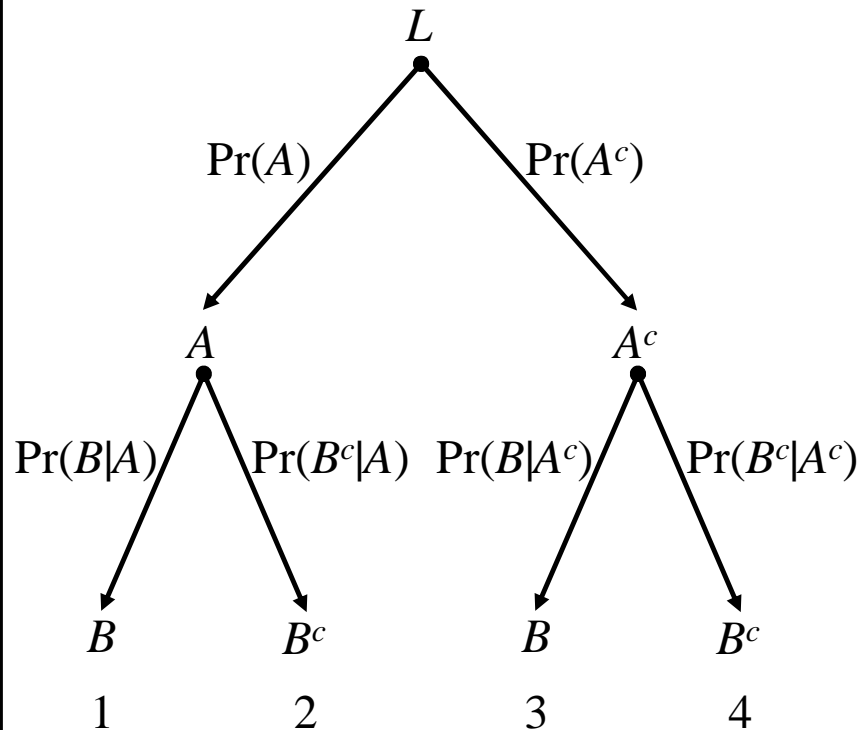
$$+ \Pr(A)\Pr(B^c|A)$$

$$+ \Pr(A^c)\Pr(B|A^c)$$

$$= \Pr(A \cap B)$$

$$+ \Pr(A \cap B^c) + \Pr(A^c \cap B)$$

$$= \Pr(A) + \Pr(B) - \Pr(A \cap B)$$

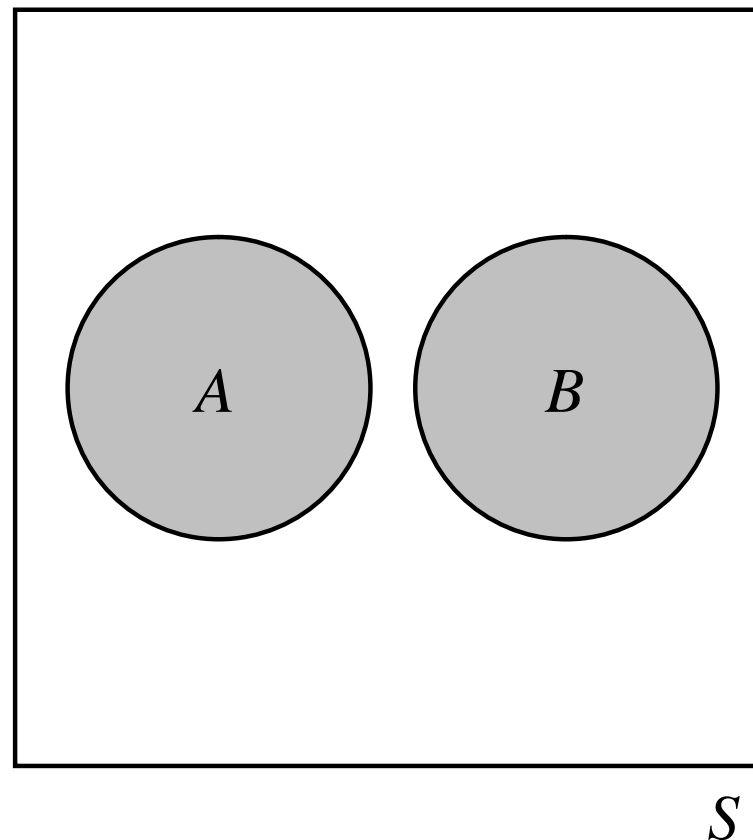

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille 1/6

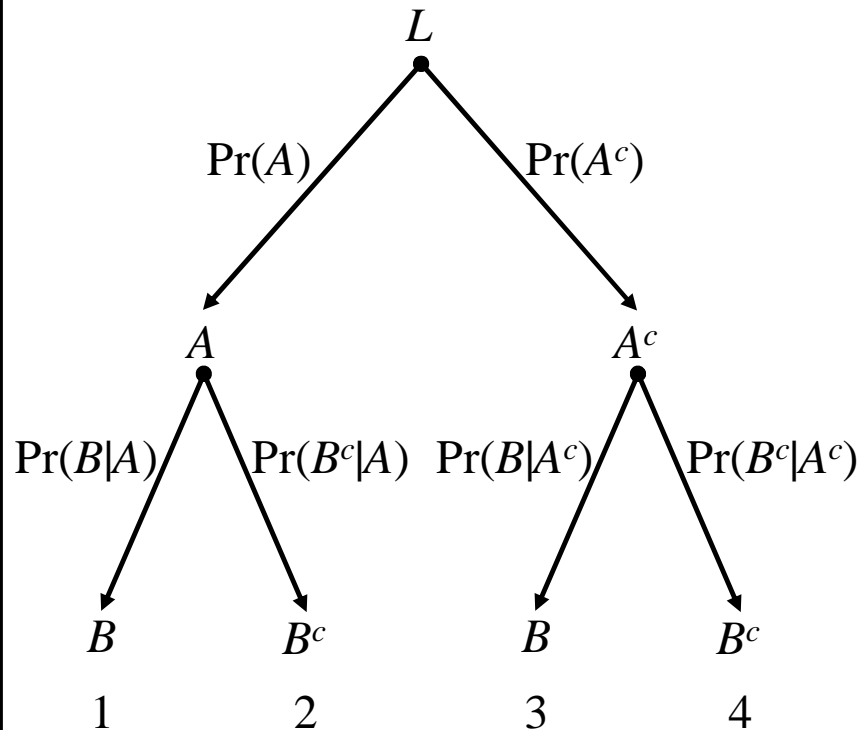
- Olkoot $A \subset S$ ja $B \subset S$ otosavaruuden S toisensa poissulkevia tapahtumia.
- Tällöin
 $A \cap B = \emptyset$ ja $\Pr(A \cap B) = 0$
- Siten
 $\Pr(A \cup B) = \Pr(A) + \Pr(B)$
- Sääntöä voidaan havainnollistaa viereisellä Venn-diagrammilla.

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille 2/6

- Toisensa poissulkevien tapahtumien yhteenlaskusääntöä voidaan havainnollistaa myös viereisellä *puu-diagrammilla*.
- Yhdistettyä tapahtumaa $A \cup B =$ ”*A tai B* sattuu” vastaa reitit 2 ja 3 yhdistämällä saatava tapahtuma, koska niissä *A* sattuu *tai B* sattuu, *mutta eivät molemmat*.

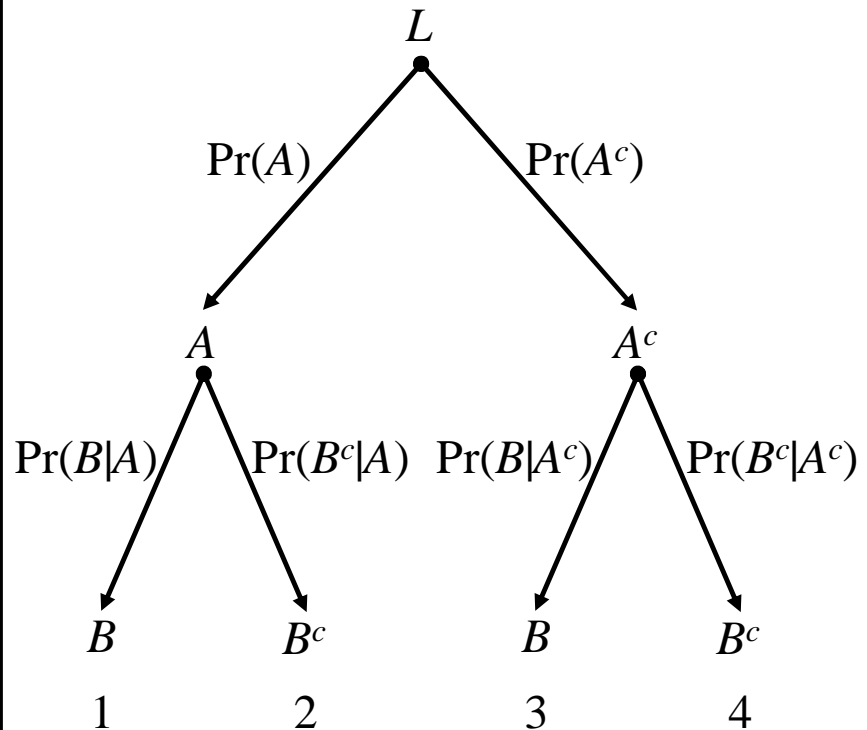
Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille 3/6

- Reittien 2 ja 3 todennäköisyyksiksi saadaan *puutodennäköisyyksien tulosääntöä* soveltamalla:

$$\begin{aligned} \Pr(\text{Reitti 2}) \\ &= \Pr(A)\Pr(B^c|A) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Pr(\text{Reitti 3}) \\ &= \Pr(A^c)\Pr(B|A^c) \end{aligned}$$

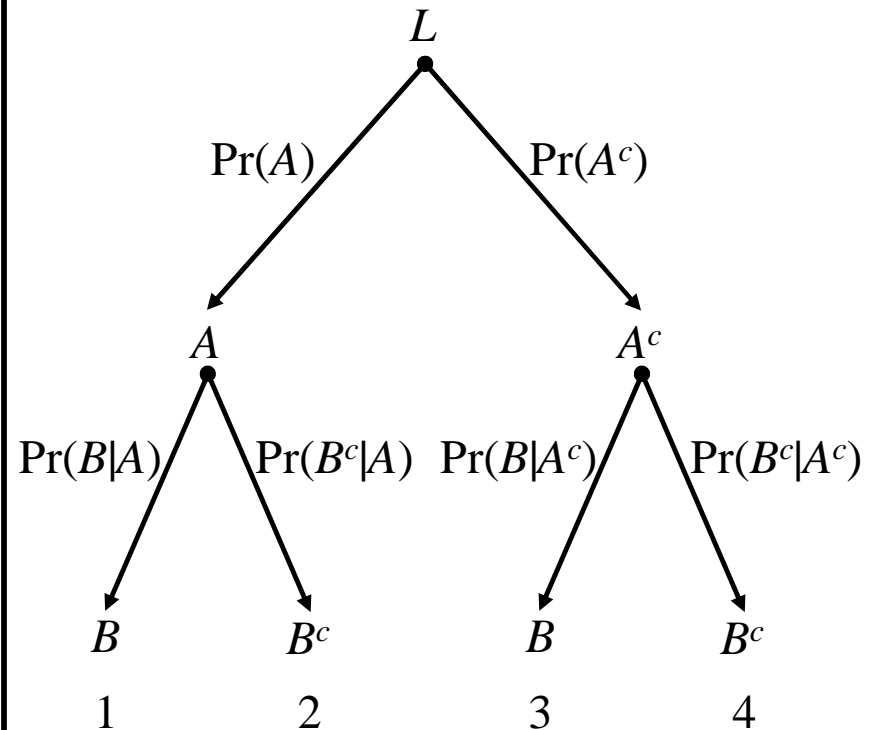

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille 4/6

- Soveltamalla puutodennäköisyyksien yhteenlaskusääntöä saadaan:

$$\begin{aligned} & \Pr(A \cup B) \\ &= \Pr(\text{Reitti 2 tai Reitti 3}) \\ &= \Pr(A)\Pr(B^c|A) \\ & \quad + \Pr(A^c)\Pr(B|A^c) \end{aligned}$$

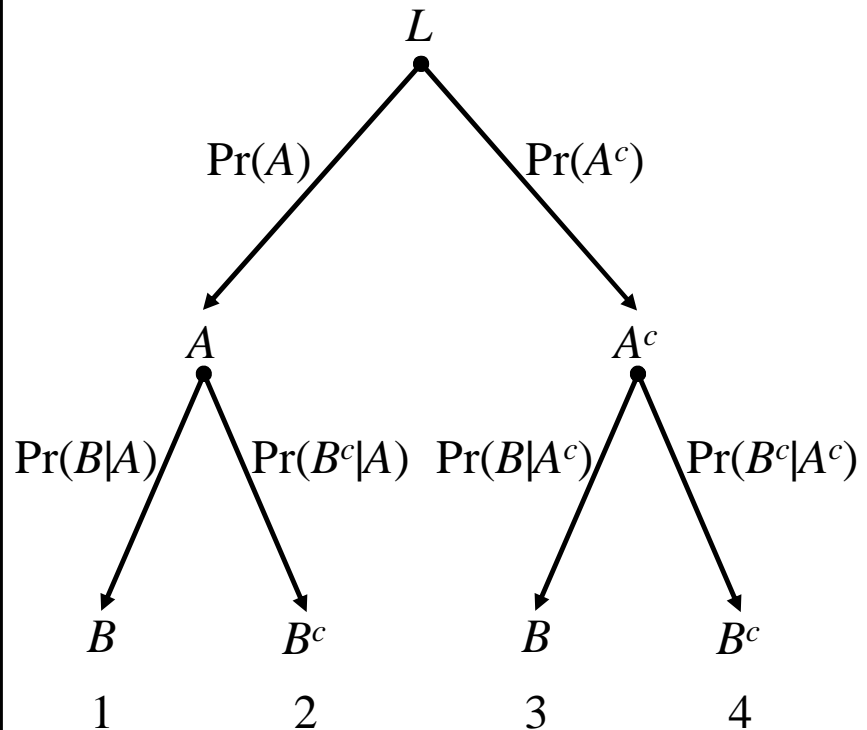

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille 5/6

- Koska A ja B ovat *toisensa poissulkevia* tapahtumia, *ehdollisen todennäköisyyden* määritelmästä ja aikaisemmin esitetyistä kaavoista seuraa:

$$\begin{aligned}\Pr(A \cup B) &= \Pr(A)\Pr(B^c|A) \\ &\quad + \Pr(A^c)\Pr(B|A^c) \\ &= \Pr(A \cap B^c) + \Pr(A^c \cap B) \\ &= \Pr(A) + \Pr(B)\end{aligned}$$

Todennäköisyyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Yhteenlaskusääntö toisensa poissulkeville tapahtumille 6/6

- Koska A ja B ovat toisensa poissulkevia,

$$\Pr(A \cap B) = 0$$

- Siten

$$\Pr(B|A)$$

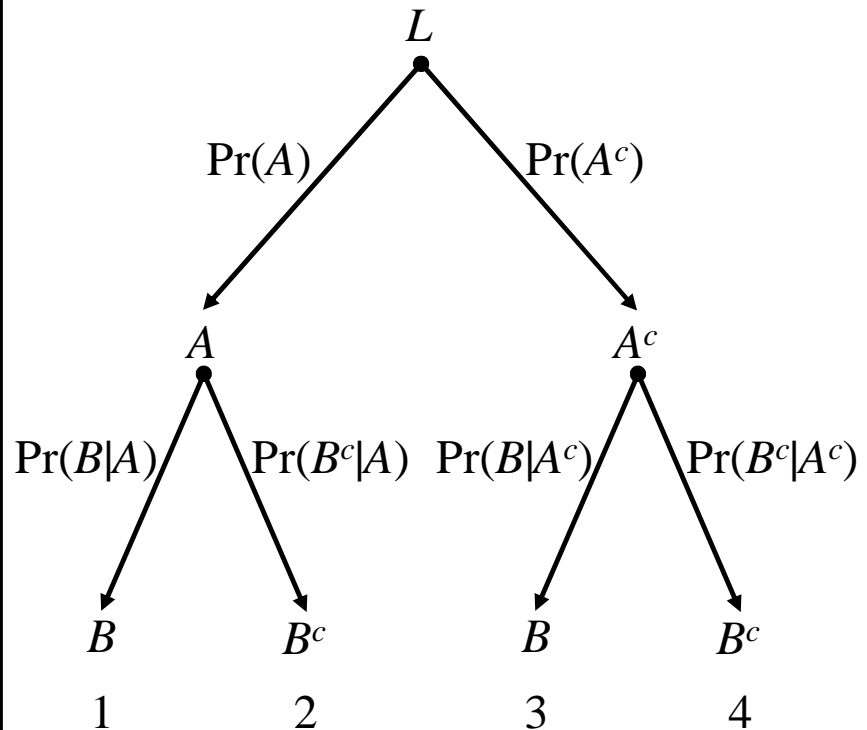
$$= \Pr(A \cap B) / \Pr(A) = 0$$

- Reitin 1 todennäköisyydeksi saadaan siis

$$\Pr(\text{Reitti 1})$$

$$= \Pr(A)\Pr(B|A) = 0$$

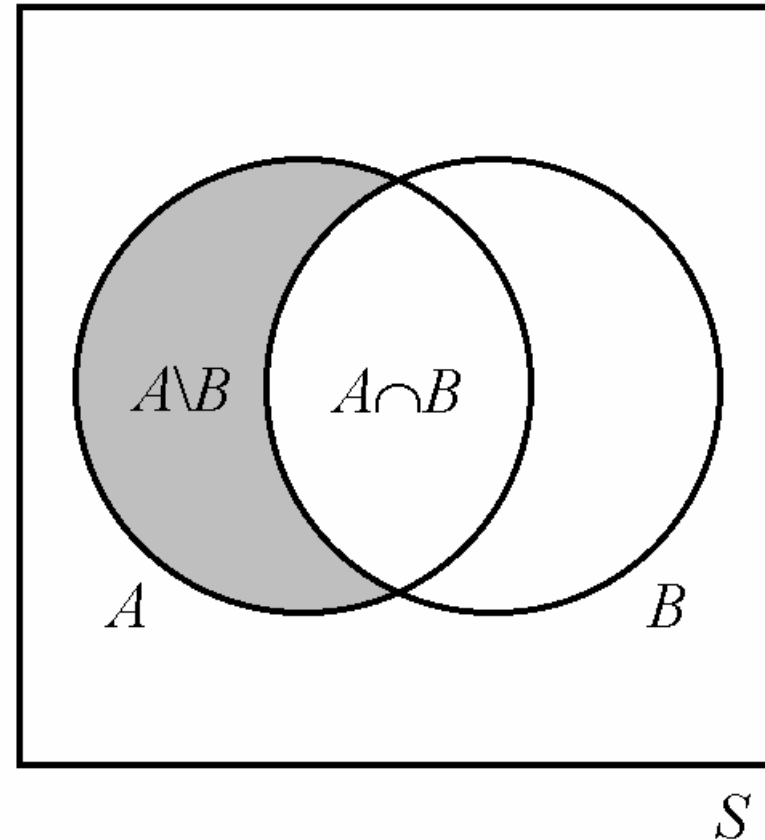
kuten pitääkin.

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Erotustapahtuman todennäköisyys 1/4

- Olkoot $A \subset S$ ja $B \subset S$ otosavaruuden S tapahtumia.
- Erotustapahtuman $A \setminus B = A \cap B^c$ todennäköisyys on
$$\begin{aligned} \Pr(A \setminus B) &= \Pr(A \cap B^c) \\ &= \Pr(A) - \Pr(A \cap B) \end{aligned}$$
- Sääntöä voidaan havainnollistaa viereisellä Venn-diagrammilla.

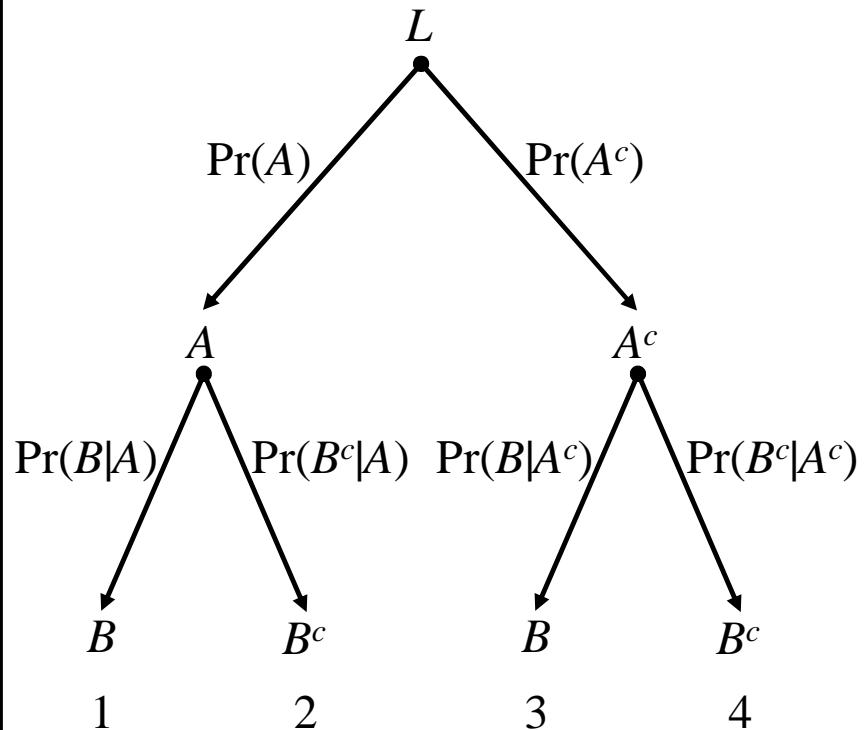

Todennäköisyyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Erotustapahtuman todennäköisyys 2/4

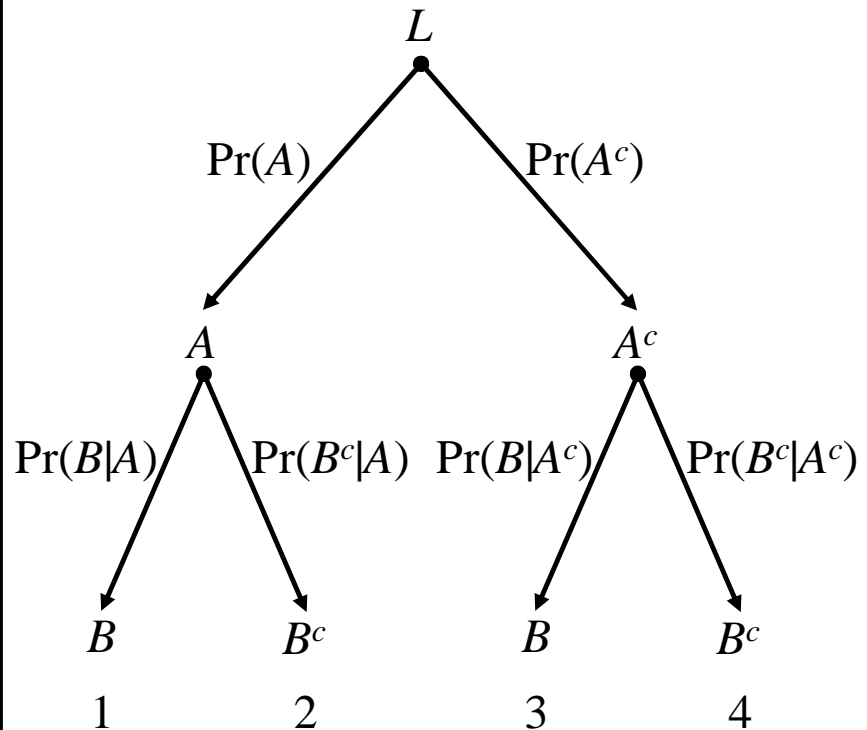
- Sääntöä voidaan havainnollistaa myös viereisellä puudiagrammilla.
- Erotustapahtumaa $A \setminus B =$ ” A sattuu, mutta B ei” vastaa reitti 2.

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Erotustapahtuman todennäköisyys 3/4

- Reitin 2 todennäköisyys on *puutodennäköisyyksien tulosäännön ja ehdollisen todennäköisyyden määrittelyn* perusteella
$$\Pr(A)\Pr(B^c|A) = \Pr(A \cap B^c)$$

Todennäköisyyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Erotustapahtuman todennäköisyys 4/4

- Koska

$$(A \cap B^c) \cup (A \cap B) = A$$

$$(A \cap B^c) \cap (A \cap B) = \emptyset$$

saadaan

$$\Pr(A)$$

$$= \Pr(A \cap B^c) + \Pr(A \cap B)$$

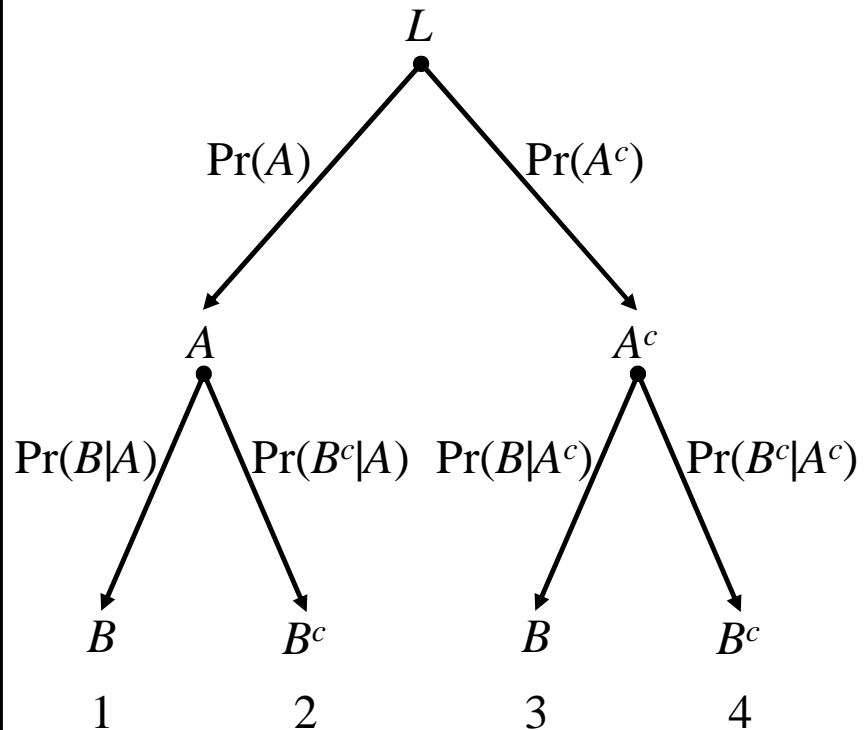
- Siten

$$\Pr(A \setminus B)$$

$$= \Pr(A \cap B^c)$$

$$= \Pr(A) \Pr(B^c | A)$$

$$= \Pr(A) - \Pr(A \cap B)$$

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Kokonaistodennäköisyyden kaava 1/7

- Olkoot $A \subset S$ ja $B \subset S$ otosavaruuden S tapahtumia.
- Olkoot lisäksi joukko A ja sen komplementti A^c *epätyhjiä*.
- *Kokonaistodennäköisyyden kaavan* mukaan:

$$\Pr(B) = \Pr(A)\Pr(B|A) + \Pr(A^c)\Pr(B|A^c)$$

- Kaava on hyödyllinen tilanteessa, jossa todennäköisyys $\Pr(A)$ ja ehdolliset todennäköisyydet $\Pr(B|A)$ ja $\Pr(B|A^c)$ *tunnetaan*.

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Kokonaistodennäköisyyden kaava 2/7

- Kokonaistodennäköisyyden kaavan todistus perustuu siihen, että tapahtuma A ja sen komplementtitapahtuma A^c muodostavat *otosavaruuden* S osituksen:
  - (i) $A \neq \emptyset$ ja $A^c \neq \emptyset$
  - (ii) $A \cap A^c = \emptyset$
  - (iii) $S = A \cup A^c$
- Otosavaruuden S ositus $\{A, A^c\}$ *indusoi* osituksen $\{B \cap A, B \cap A^c\}$ tapahtumaan B :
  - (i) $B \cap A \neq \emptyset$ tai $B \cap A^c \neq \emptyset$
  - (ii) $(B \cap A) \cap (B \cap A^c) = \emptyset$
  - (iii) $B = (B \cap A) \cup (B \cap A^c)$

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Kokonaistodennäköisyyden kaava 3/7

- Toisensa poissulkevien tapahtumien *yhteenlaskusäännön* mukaan:

$$\Pr(B) = \Pr(B \cap A) + \Pr(B \cap A^c) \quad (1)$$

- *Yleisen tulosäännön* mukaan:

$$\Pr(B \cap A) = \Pr(A)\Pr(B|A) \quad (2)$$

$$\Pr(B \cap A^c) = \Pr(A^c)\Pr(B|A^c) \quad (3)$$

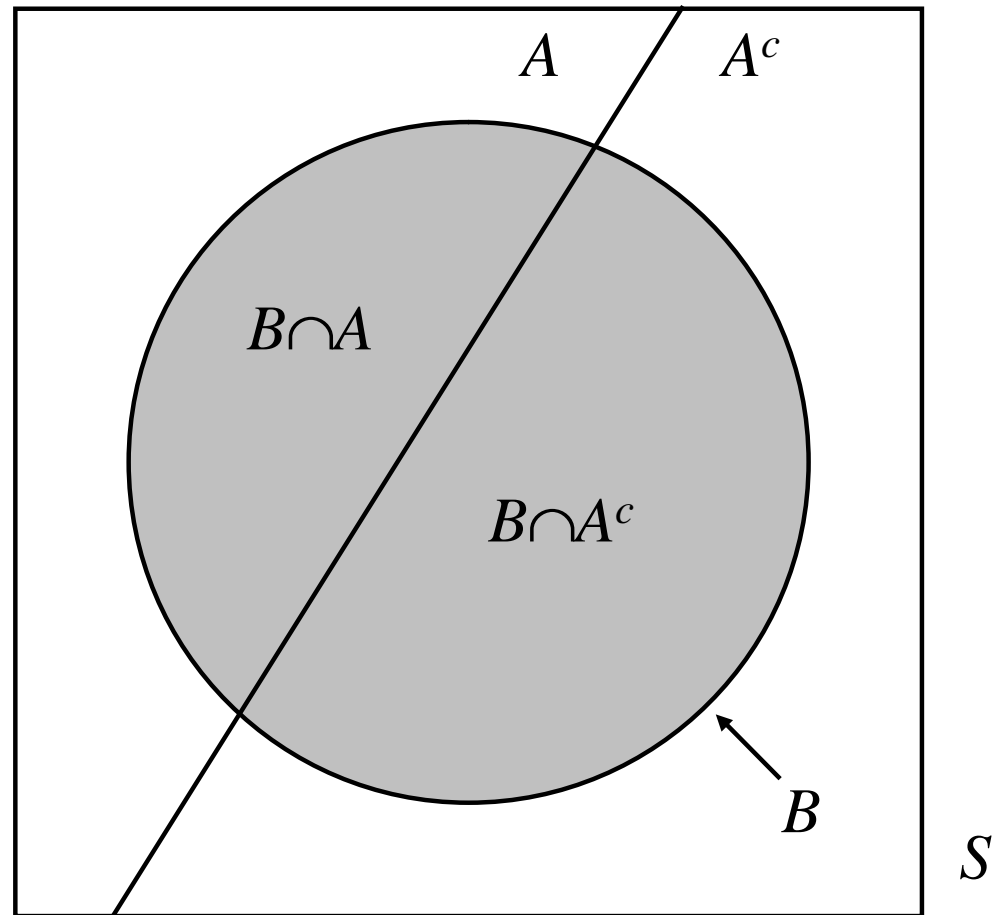
- Sijoittamalla lausekkeet (2) ja (3) kaavaan (1) saadaan *kokonaistodennäköisyyden kaava*

$$\Pr(B) = \Pr(A)\Pr(B|A) + \Pr(A^c)\Pr(B|A^c)$$

- Kaavaa voidaan havainnollistaa seuraavan kalvon *Venn-diagrammilla*.

Todennäköisyyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen
Kokonaistodennäköisyyden kaava 4/7

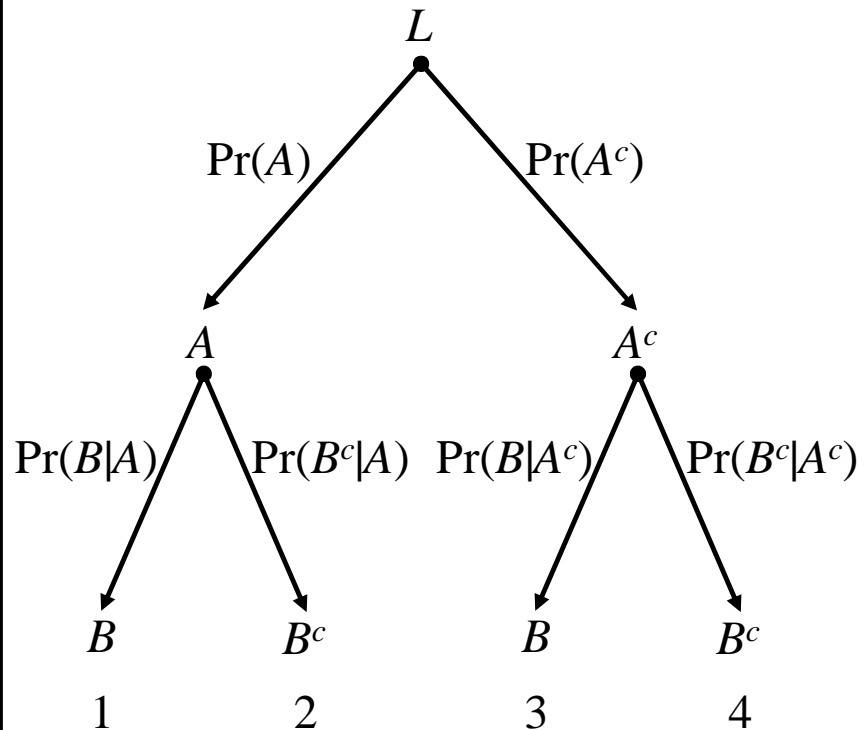

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Kokonaistodennäköisyyden kaava 5/7

- Kokonaistodennäköisyyden kaavaa voidaan havainnollistaa myös viereisellä puudiagrammilla.
- Tapahtumaa $B = \text{”}B \text{ sattuu”}$ vastaa reitit 1 ja 3 yhdistämällä saatava tapahtuma.

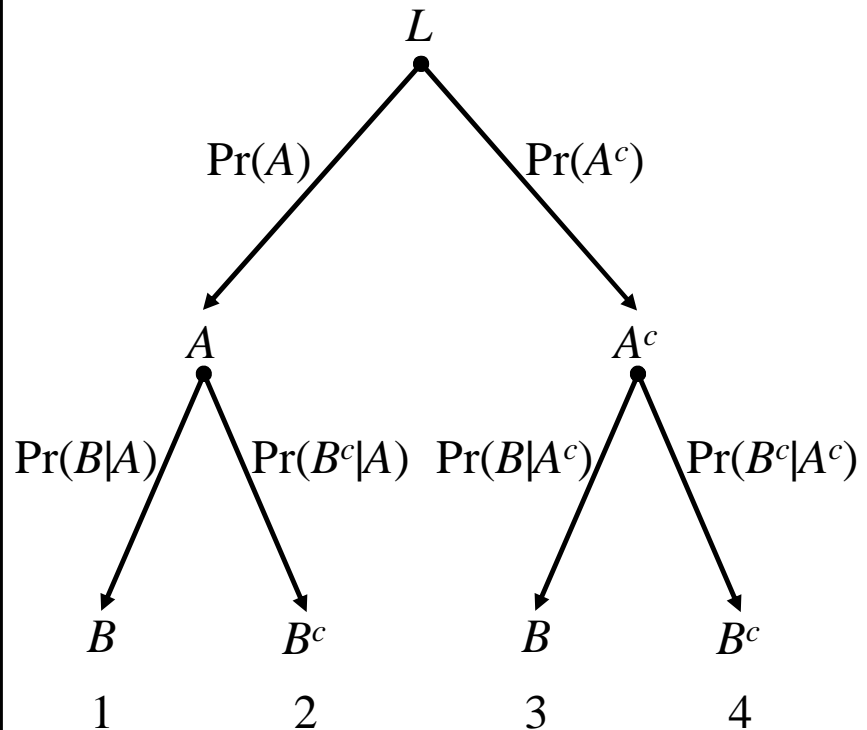
Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Kokonaistodennäköisyyden kaava 6/7

- Reittien 1 ja 3 todennäköisyyksiksi saadaan *puutodennäköisyyksien tulosääntöä* soveltamalla:

$$\begin{aligned} \Pr(\text{Reitti 1}) \\ &= \Pr(A)\Pr(B|A) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Pr(\text{Reitti 3}) \\ &= \Pr(A^c)\Pr(B|A^c) \end{aligned}$$

Todennäköyslaskennan laskusääntöjen havainnollistaminen

Kokonaistodennäköisyyden kaava 7/7

- Soveltamalla puutodennäköisyyksien yhteenlaskusääntöä saadaan:

$$\begin{aligned}\Pr(B) &= \Pr(\text{Reitti 1 tai Reitti 3}) \\ &= \Pr(A)\Pr(B|A) \\ &\quad + \Pr(A^c)\Pr(B|A^c)\end{aligned}$$

